

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

Барба В. Є.

В статті проаналізовано забезпечення національною поліцією прав і свобод громадян. Встановлено, що незважаючи на воєнний стан з 2022 року Україна продовжує шлях інтеграції. На шляху реформування та становлення держави України в цілому та окремих її структурних елементів особлива увага приділяється забезпеченню прав та свобод громадян. В умовах сьогодення продовжується здійснюватися судова реформа, реформування державного апарату та антикорупційних органів, направлені на безумовне дотримання принципів верховенства права, рівності конституційних прав і свобод та справедливості для всіх громадян. Сьогодні Україна, як зазначив Уповноважений з прав людини, не лише перебуває у війні та обороняє країну Євросоюзу від війни на їхній території, а й є «полігоном» для напрацювання нових правил стримування агресора, які могли б припинити геноцидні наміри і масові порушення прав людини, а також унеможливили такі випадки надалі в будь-якій частині світу. Тортури, сексуальне насильство стосовно жінок, чоловіків і дітей, позасудові страти, насильницькі зникнення, депортації та примусові переміщення стали реаліями життя людей, які залишилися на територіях, окупованих РФ, без жодної змоги бути захищеними міжнародним правом [1]. Особлива роль у боротьбі з порушеннями прав та свобод людини відводиться Національній поліції України.

Визначено, що особовий склад Національної поліції, в умовах воєнного стану переведено на посилений варіант службової діяльності, значно розширено їх повноваження які не характерні для виконання в мирний час, так вони забезпечують та здійснюють заходи правового режиму воєнного стану, а саме, щоденно безперервно реагують на заяви і повідомлення громадян, документують, розкривають та розслідують правопорушення, виявляють тіла закатованих українців, проводять ексгумацію масових поховань, фіксують пошкодження інфраструктурних об'єктів, житла, а також несуть службу на блокпостах, протидіють діяльності диверсійно-розвідувальних груп, здійснюють евакуаційні заходи, здійснюють розмінування деокупованих територій, надають психологічну підтримку людям тощо.

Доведено, що забезпечення Національною поліцією прав і свобод громадян є основою виконання ними своїх функціональних обов'язків, від діяльності яких залежить думка громадян про роботу правоохоронної роботи в цілому. Взаємодія з населенням з контролю за дотриманням прав і свобод громадян, впровадження в поліцейську діяльність найкращих світових практик щодо дотримання прав і свобод громадян значно підвищить ефективність роботи всієї системи.

Ключові слова: права і свободи громадян, забезпечення, Національна поліція, діяльність поліцейських.

Barba V. Ye. Ensuring the rights and freedoms of citizens by the national police

The article analyzes the provision of the rights and freedoms of citizens by the national police. It was established that, despite the state of war, from 2022 Ukraine continues the path of integration. On the path of reforming and establishing the state of Ukraine as a whole and its individual structural elements, special attention is paid to ensuring the rights and freedoms of citizens. In today's conditions, judicial reform, reforming of the state apparatus and anti-corruption bodies, aimed at unconditional observance of the principles of the rule of law, equality of constitutional rights and freedoms, and justice for all citizens, continue to be carried out. Today, as noted by the Commissioner for Human Rights, Ukraine is not only at war and defending the EU countries from war on their territory, but is also a "training ground" for developing new rules for deterring the aggressor, which could stop genocidal intentions and mass violations of human rights. and also made such cases impossible in the future in any part of the world. Torture, sexual violence against women, men and children, extrajudicial executions, forced disappearances, deportations and forced displacements became the realities of life for people who remained in the territories occupied by the Russian Federation, without any possibility of being protected by international law [1]. A special role in the fight against violations of human rights and freedoms is assigned to the National Police of Ukraine.

It was determined that the personnel of the National Police, in the conditions of martial law, was transferred

to a strengthened variant of official activity, their powers, which are not typical for execution in peacetime, were significantly expanded, so they ensure and implement the measures of the legal regime of martial law, namely, they continuously respond to statements and reports of citizens, document, reveal and investigate crimes, discover the bodies of tortured Ukrainians, exhume mass graves, carry out exhumation of mass graves, fix damage to infrastructure facilities, housing, and also serve at checkpoints, oppose the activities of sabotage and intelligence groups, carry out evacuation measures, carry out demining of de-occupied territories, provide psychological support to people, etc.

It has been proven that the National Police's provision of citizens' rights and freedoms is the basis of their performance of their functional duties, on which the citizens' opinion about the work of law enforcement as a whole depends. Interaction with the population to monitor the observance of the rights and freedoms of citizens, the implementation of the best global practices in the police activity regarding the observance of the rights and freedoms of citizens will significantly increase the efficiency of the entire system.

Key words: *rights and freedoms of citizens, security, National Police, activities of police officers.*

Актуальність дослідження. Незважаючи на воєнний стан з 2022 року Україна продовжує шлях інтеграції. На шляху реформування та становлення держави України в цілому та окремих її структурних елементів особлива увага приділяється забезпеченню прав та свобод громадян. В умовах сьогодення продовжується здійснюватися судова реформа, реформування державного апарату та антикорупційних органів, направлені на безумовне дотримання принципів верховенства права, рівності конституційних прав і свобод та справедливості для всіх громадян. Сьогодні Україна, як зазначив Уповноважений з прав людини, не лише перебуває у війні та обороняє країни Євросоюзу від війни на їхній території, а й є «полігоном» для напрацювання нових правил стримування агресора, які могли б припинити геноцидні наміри і масові порушення прав людини, а також унеможливили такі випадки надалі в будь-якій частині світу. Тортури, сексуальне насильство стосовно жінок, чоловіків і дітей, позасудові страти, насильницькі зникнення, депортації та примусові переміщення стали реаліями життя людей, які залишилися на територіях, окупованих РФ, без жодної змоги бути захищеними міжнародним правом [1]. Особлива роль у боротьбі з порушеннями прав та свобод людини відводиться Національній поліції України.

Огляд останніх досліджень. Питанню забезпечення дотримання прав людини в Україні аналізували в своїх працях вчені-адміністративісти В. Авер'янов, О. Бандурка, О. Безпалова, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, І. Бородін, В. Гаращук, І. Голосніченко, С. Гусаров, В. Гуславський, В. Демченко, Є. Додін, М. Дорогих, А. Єлістратов, В. Заросило, А. Іванищук, Р. Калюжний, М. Корнієнко, А. Комзюк, В. Коваленко, Л. Коваль, В. Ковальська, В. Колпаков, О. Кузьменко, В. Курило, В. Манохін, Є. Сердюк, В. Петков, В. Плішкін, Ю. Римаренко, Н. Шевченко та інші вчені. На сьогодні питання забезпечення Національною поліцією прав і свобод громадян, потребує деталізації та додаткового вивчення з метою покращання діяльності поліцейських в Україні.

Мета статті полягає в тому щоб здійснити аналіз забезпечення Національною поліцією прав і свобод громадян, визначити найбільш проблемні питання та запропонувати шляхи їх усунення.

Виклад основних положень. Конституція України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є в Україні найвищою соціальною цінністю. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [2]. Не можемо не погодитись із думкою професора М. Корнієнка, що право на свободу думки і слова є основоположним правом, яким щоденно користується пересічний громадянин, службовець, народний депутат. Із розвитком комунікаційних технологій, таких як, наприклад, Інтернет, виникають питання етичного характеру і безпеки вільного застосування цього права. Також ним зазначено, що стосується ЗМІ, то слід вказати, що вони часто формують загальносуспільну думку про найважливіші події в Україні та за кордоном, дають оцінку діям органів державної влади та місцевого самоврядування та, зважаючи на це, мають бути об'єктивними й неупередженими у власних судженнях, відповідальними за якість інформації [3]. Однак, військова агресія призвела до масового порушення в Україні цих прав та свобод громадян, окупація територій, тортури мирного населення, вчинення військових злочинів є нестабілізуючими чинниками,

з якими активно ведуть боротьбу правоохоронні органи, у першу чергу, Національна поліція України., основним завданням якої є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [4].

Особовий склад Національної поліції, в умовах воєнного стану переведено на посиленій варіант службової діяльності, значно розширено їх повноваження які не характерні для виконання в мирний час, так вони забезпечують та здійснюють заходи правового режиму воєнного стану, а саме, щоденно безперервно реагують на заяви і повідомлення громадян, документують, розкривають та розслідують правопорушення, виявляють тіла закатованих українців, проводять ексгумацію масових поховань, фіксують пошкодження інфраструктурних об'єктів, житла, а також несуть службу на блокпостах, протидіють діяльності диверсійно-розвідувальних груп, здійснюють евакуаційні заходи, здійснюють розмінування деокупованих територій, надають психологічну підтримку людям тощо.

Так, тільки за 2023 рік Національною поліцією вилучено 5 168 одиниць вогнепальної зброї: 17 815 гранат, 16 798 мін, запалів, вибухових пристроїв, понад 1,8 млн набоїв і 2935 кг вибухових речовин. З незаконного обігу вилучено майже 3 тонни наркотиків. Спільно з правоохоронними органами країн ЄС ліквідовано міжнародний наркосиндикат із прибутком 135 млн гривень на рік. Припинено діяльність 92 організованих груп та злочинних організацій, які задіяні в наркобізнесі. Ліквідовано 102 нарколабораторії та знешкоджено 451 наркопритон. У співпраці з військовими адміністраціями та місцевими органами влади Нацполіція продовжує розвиток й вдосконалення системи відеоаналітики, використання якої підвищує ефективність кримінальних розслідувань і забезпечує створення безпечного середовища [5]. Принцип неухильного дотримання прав і свобод людини проходить основою Закону України «Про Національну поліцію». Так, під час виконання своїх завдань поліцейські зобов'язані забезпечувати дотримання прав і свобод людини та їм за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого,

нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності [4]. Дійсно органи Національної поліції є публічним органом на який звернута особлива увага суспільства, від його діяльності залежить думка громадян про роботу правоохоронної роботи в цілому.

В умовах сьогодення Національною поліцією з метою гарантування безпеки прав затриманих, запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню запроваджено інформаційну підсистему «Custody Records», в основу якої покладено сервісно-орієнтований підхід управління процесами для зменшення навантаження на поліцейських, що дасть їм змогу належно виконувати роботу із затриманими або відвідувачами підрозділу поліції. Введено нову посаду інспектора з дотримання прав людини, який буде здійснювати фіксацію всіх дій стосовно затриманих осіб [6]. Професійно грамотний, мотиваний працівник поліції буде не тільки сам беззаперечно, прозоро виконувати вимоги законодавства, а і показувати приклад наслідування поліцейським, які щойно приступили до служби. Наступним моментом, що значно покращить стан дотримання прав і свобод громадян є цифрова трансформація поліцейської системи, що стане більш прозорою для громадян, унеможливить корупційні прояви та застосування приниження людини, тортур. Дотримання відкритості, прозорості, підзвітності своєї професійної діяльності стане основою для надання ефективної оцінки роботи поліції зі сторони населення, сприятиме у заохоченні останніх співпрацювати для забезпечення публічної безпеки і порядку. Впровадження в поліцейську діяльність найкращих світових практик щодо дотримання прав і свобод громадян значно підвищить ефективність роботи всієї системи.

Висновок. Отже, забезпечення Національною поліцією прав і свобод громадян є основою виконання ними своїх функціональних обов'язків, від діяльності яких залежить думка громадян про

роботу правоохоронної роботи в цілому. Взаємодія з населенням з контролю за дотриманням прав і свобод громадян, впровадження в поліцейську діяльність найкращих світових практик щодо дотримання прав і свобод громадян значно підвищить ефективність роботи всієї системи.

Література

1. Щорічна доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2023 році. URL: [A9%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C_%D0%A3%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B7%D0%B0_2023_%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text) (дата звернення 11.05.2024 р.)

2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 11.05.2024р.)

3. Корнієнко М.В. Конституційне право людини і громадянина на свободу думки і слова в Україні: стан наукових досліджень. *Науковий вісник ДДУВС*. 2012. № 3 (62). С. 9-14.

4. Про Національну поліцію. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 11.05.2024 р.)

5. У 2023 році зросла ефективність розкриття поліцейськими тяжких та особливо тяжких злочинів - Андрій Небитов. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/u-2023-rotsi-zrosla-efektyvnist-rozkryttia-politseiskymy-tiazhkykh-ta-osoblyvo-tiazhkykh-zlochyniv-andrii-niebytov> (дата звернення 11.05.2024 р.)

6. Основні досягнення Національної поліції України у межах реалізації стратегічних напрямів Національної стратегії у сфері прав людини. URL: <https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/osnovni-dosyagnennya-prava-lyudini-pershe-pivrichchya-2023.pdf> (дата звернення 11.05.2024 р.)

Барба В. Є.,
orcid.org/0000-0002-6420-6169
доктор філософії з галузі знань «Право»,
старший викладач кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ